

Sygnatura akt VII U 1857/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSO Izabela Głowacka-Damaszko

Protokolant: Rafał Wyrwa

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 kwietnia 2014 r. w J.

odwołania J. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

w sprawie J. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

o prawo do emerytury

I. odwołanie oddala;

II. zasądza od wnioskodawcy na rzecz strony pozwanej kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt VII U 1857/13

UZASADNIENIE

J. D. wniósł od powyższej decyzji odwołanie, domagając się jej zmiany i przyznania prawa do emerytury wskutek uznania do stażu ubezpieczeniowego okresów pracy w gospodarstwie rolnym sąsiada, późniejszego teścia: od 01.06.1973 r. do 01.08.1973 r., od 09.10.1976 r. do 31.10.1976 r., od 30.11.1987 r. do 31.12.1987 r. oraz od 16.10.1989 r. do 18.11.1989 r.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. wniósł o jego oddalenie, argumentując jak w zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca J. D., urodzony (...), w okresach od 01.06.1973 r. do 01.08.1973 r., od 09.10.1976 r. do 31.10.1976 r., od 30.11.1987 r. do 31.12.1987 r. oraz od 16.10.1989 r. do 18.11.1989 r. pracował w gospodarstwie rolnym (...), położonym w J.. Pracował wówczas przy wszystkich czynnościach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego, m. in. przy obrządku bydła i trzody chlewnej, przy sianokosach, żniwach oraz przy wykopkach buraków i ziemniaków. W powyższych okresach czynności w gospodarstwie zajmowały wnioskodawcy co najmniej 8 godzin dziennie. W okresach od 01.06.1973 r. do 01.08.1973 r. oraz od 09.10.1976 r. do 31.10.1976 r. wnioskodawca nie był osobą bliską dla J. i Z. K.. Z ich córką – R. ożenił się w grudniu 1978 r. po około 1-1,5 roku od zaręczyn.

W okresie od 04.08.1973 r. do 30.06.1977 r. wnioskodawca był zatrudniony w (...) Zakładach (...) w M., przy czym w okresie od 28.10.1974 r. do 05.10.1976 r. odbył zasadniczą służbę wojskową, wracając do pracy w dniu 02.11.1976 r.

/dowód: świadectwo pracy z 21.03.2005 r. – k.15 akt kapitałowych;

kopia książeczki wojskowej – k.6 akt ZUS;

zaświadczenie z 08.07.2013 r. – k.25 akt ZUS;

zeznania A. P. – e-protokół (...):13:59 i dalej;

zeznania J. M. – e-protokół (...):21:45 i dalej;

zeznania J. K. – e-protokół (...):36:26 i dalej;

zeznania R. D. – e-protokół (...):51:03 i dalej;

zeznania J. D. – e-protokół (...):03:22 i dalej/

W okresach od 30.11.1987 r. do 31.12.1987 r. oraz od 16.10.1989 r. do 18.11.1989 r. wnioskodawca nie był zgłoszony do ubezpieczenia społecznego rolników.

/bezsporne/

Decyzją z dnia 13.08.2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. odmówił J. D. prawa do emerytury, w związku z nieosiągnięciem przez wnioskodawcę 25 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Organ rentowy wskazał, że wnioskodawca na dzień 01.01.1999 r. udowodnił 24 lata, 11 miesięcy i 28 dni łącznego okresu składkowego i nieskładkowego. Do ogólnego stażu ubezpieczeniowego Zakład nie uwzględnił okresów pracy w gospodarstwie rolnym, wskazując, że w okresach od 01.06.1973 r. do 01.08.1973 r. i od 09.10.1976 r. do 31.10.1976 r. wnioskodawca nie był domownikiem rolnika, lecz osobą obcą, zaś w okresach przypadających po 01.01.1983 r. nie został zgłoszony do ubezpieczenia społecznego rolników.

/dowód: decyzja z dnia 13.08.2013 r. – k.43/

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie wnioskodawcy nie mogło zostać uwzględnione.

Zgodnie z art.184 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz.1227 ze zm.) w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.), ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31.12.1948 r. przysługuje emerytura, jeżeli spełnił warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat, dla mężczyzn,

- nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa,

- w dniu 01.01.1999 r. osiągnął **okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 25 lat** dla mężczyzn, w tym okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wykonywanego stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, obowiązującym na danym stanowisku pracy wynoszący co najmniej 15 lat.

Zaskarżoną decyzją odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury podając, że nie spełnił on warunku posiadania 25 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Organ rentowy wskazał, że wnioskodawca na dzień 01.01.1999 r. udowodnił 24 lata, 11 miesięcy i 28 dni łącznego okresu składkowego i nieskładkowego.

Wnioskodawca domagał się uwzględnienia do stażu ubezpieczenia okresów pracy w gospodarstwie rolnym sąsiada, późniejszego teścia: od 01.06.1973 r. do 01.08.1973 r., od 09.10.1976 r. do 31.10.1976 r., od 30.11.1987 r. do 31.12.1987 r. oraz od 16.10.1989 r. do 18.11.1989 r.

Sąd zważył zatem, że zgodnie z art.10 ust.1 pkt. 1 i 3 ustawy emerytalnej, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również (traktując je, z zastrzeżeniem art.56, jak okresy składkowe): okresy ubezpieczenia społecznego rolników, **za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki**, a także **przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie** rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Sąd zważył przy tym, że okolicznością bezsporną w niniejszej sprawie było, że wnioskodawca w okresach od 30.11.1987 r. do 31.12.1987 r. oraz od 16.10.1989 r. do 18.11.1989 r. nie został zgłoszony do ubezpieczenia społecznego rolników, stąd – zgodnie ze wskazywanym powyżej przepisem art.10 ust. 1 ustawy emerytalnej – nie było możliwości uwzględnienia tych okresów do okresów składkowych w wymiarze niezbędnym do nabycia prawa do świadczenia emerytalnego.

Odnosząc się natomiast do okresów pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym od 01.06.1973 r. do 01.08.1973 r. oraz od 09.10.1976 r. do 31.10.1976 r., wskazać należy, że zgodnie z utrwalonym już poglądem doktryny i orzecznictwa, który niniejszy Sąd podziela warunkiem dla uznania okresu pracy w gospodarstwie rolnym przed dniem 01.01.1983 r. jest wykazanie wykonywania czynności rolniczych zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (por. wyrok SA w Gdańsku z 31.05.2012 r., III AUa 1916/11). Zgodnie zaś z powoływanym art. 6 pkt 2 u.u.s.r. pod pojęciem domownika rozumie się **osobę bliską rolnikowi**, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie, a także stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawały okoliczności związane z wykonywaniem przez wnioskodawcę czynności przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego (...) w wymiarze wynoszącym co najmniej 8 godzin dziennie. Sporna była natomiast możliwość, a także sama konieczność uznania wnioskodawcy za osobę bliską wobec właścicieli gospodarstwa, w którym pracował. Zdaniem Sądu nie można jednak zgodzić się ze stanowiskiem wnioskodawcy o niedopuszczalności stosowania wobec osoby, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej kryteriów wynikających z art. 6 pkt 2 u.u.s.r.

Kwestia zaliczenia pracy w gospodarstwie rolnym osobie, która nie spełnia kryteriów pojęcia „domownika” z art. 6 pkt 2 u.u.s.r., tj. osobie bliskiej rolnikowi była przedmiotem rozważań w orzecznictwie sądowym. Jak już wskazywano powyżej w judykaturze wykształcił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) przesądza m. in. warunek, że wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej „domownika” z art. 6 pkt 2 u.u.s.r.

Zdaniem Sądu na aprobatę zasługuje pogląd, zgodnie z którym za przypadające przed dniem 01.01.1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym wymienione w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach jakie po tym dniu dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników. Pogląd ten jest zbieżny ze stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 3 lipca 2001 r. (II UKN 466/00). W uzasadnieniu wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że przepis art. 5 ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent pozwala na uwzględnienie okresów ubezpieczenia społecznego rolników, obejmującego również domowników, a także okresów prowadzenia gospodarstwa rolnego i pracy w nim domowników rolnika, przypadających w czasie, kiedy nie funkcjonowało ubezpieczenie społeczne rolników. Przepis nie zawiera definicji prowadzenia gospodarstwa rolnego

(na przykład w zakresie jego obszaru) ani definicji pracy w gospodarstwie rolnym. Jednakowe traktowanie okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z okresami, kiedy ubezpieczenie to nie funkcjonowało, oznacza, że przepis dotyczy prowadzenia gospodarstwa rolnego i pracy w nim na takich zasadach, na jakich zostało ono objęte ubezpieczeniem społecznym rolników. W przepisach regulujących ubezpieczenie społeczne rolników należy szukać definicji gospodarstwa rolnego, osoby prowadzącej gospodarstwo rolne i osoby wykonującej pracę w gospodarstwie rolnym. Za wymienione w art. 5 pkt 2 przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym, uważa się okresy wykonywania pracy na takich warunkach, jakie po dniu 1 stycznia 1983 r. dawałyby podstawę do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników. Definicja domownika zawarta w art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników wymaga zamieszkiwania z rolnikiem lub w bliskim sąsiedztwie i stałej pracy w gospodarstwie rolnym. Z kolei w wyroku z dnia 15 września 2006 r. (I UK 71/06) Sąd Najwyższy wskazał, że na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, przy ustalaniu uprawnień emerytalno-rentowych, uwzględnieniu podlegają okresy pracy domownika w gospodarstwie rolnym przed dniem 1 stycznia 1983 r., gdy była wykonywana w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy. Taki sam pogląd odnośnie do zaliczenia pracy tylko domownika wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 października 2006 r. (I UK 73/06). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że praca w gospodarstwie rolnym przed 1 stycznia 1983 r. dotyczy domowników rolnika, którzy przed wskazaną wyżej datą nie byli objęci ubezpieczeniem. Dla dokonania prawidłowej wykładni art. 10 ust. 1 pkt 3 powołanej ustawy zasadnicze znaczenie ma okoliczność, iż obowiązek opłacania składki za domowników rolnika, pracujących w prowadzonym przez niego gospodarstwie, wprowadzony został dopiero ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin. Celem ustawodawcy było stworzenie możliwości zaliczania do stażu ubezpieczeniowego uzupełniająco okresów pracy (w gospodarstwie rolnym) domowników przed 1 stycznia 1983 r. W przeciwnym razie kategoria tych osób pozbawiona byłaby prawa do świadczenia (z tytułu powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych) za pracę w gospodarstwie rolnym przed 1 stycznia 1983 r., natomiast po tej dacie prawo to by im przysługiwało. Zaliczenie tego okresu pracy jako okresu składkowego mimo braku opłacenia składek ubezpieczenia rolniczego pozwoliło tę kategorię ubezpieczonych traktować jednakowo przed, jak i po wejściu w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (1 stycznia 1983 r.). Identyczne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Łodzi wyroku z dnia 24 sierpnia 2012 r., III AUa 59/12). Obecnie Sąd podziela powyższe stanowiska. Konsekwencją tego jest przyjęcie, że okres pracy w gospodarstwie rolnym według ustawy o emeryturach i rentach, mimo że nie jest okresem pracy sensu stricto, a przez podkreślenie, że chodzi o pracę po 16 roku życia, nawiązuje do okresu pracy w gospodarstwie rolnym wykonywanej przez domowników rolnika. Przeciwnie rozumienie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a mianowicie, że w przepisie tym wcale nie chodzi tylko o pracę domowników, stawiałoby pod znakiem zapytania sens ograniczenia wykonywania tej pracy tylko do 1 stycznia 1983 r. Gdyby przyjąć, że w art. 10 ust. 1 pkt 3 chodzi o każdego, kto pracował w gospodarstwie rolnym, to wskazaną tam datę 1 stycznia 1983 r. należałoby uznać za całkowicie przypadkową i dowolną. Tymczasem data ta nie jest przypadkowa i wiąże się z objęciem także domowników rolnika obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, które to ubezpieczenie wprowadziła ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin z dnia 14 grudnia 1982 r., a która weszła w życie właśnie 1 stycznia 1983 r. Owa data, zdaniem Sądu, implikuje stwierdzenie, że art. 10 ust. 1 pkt 3 dotyczy tylko domowników rolnika.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, ponownie podnieść należy, że dla uznania wnioskowanych okresów pracy w gospodarstwie rolnym przypadających przed dniem 01.01.1983 r. niezbędne było wykazanie przez wnioskodawcę, że był on wówczas domownikiem rolnika, w rozumieniu art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a zatem osobą bliską temu rolnikowi. Zarówno ustawa o emeryturach i rentach, jak i ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie zawierają definicji osób bliskich. Definicji osoby bliskiej nie podaje także Kodeks cywilny, jednak w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że są to osoby pozostające w faktycznie bliskich stosunkach uczuciowych, w szczególności należy tutaj zaliczyć konkubenta, wychowanka, członków rodziny zastępczej, osobę, z którą łączą bliskie więzi przejawiające się we wspólnym, wieloletnim prowadzeniu gospodarstwa domowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 5.06.2012 r. III AUa 164/12). Przez osoby bliskie rolnikowi należy rozumieć osoby, mające z rolnikiem takie więzi osobiste (rodzinne lub quasi rodzinne), które wyjaśniają przyczynę wykonywania pracy na rachunek rolnika bez wynagrodzenia z tego tytułu. W ocenie Sądu

wnioskodawca nie wykazał, aby pracując w gospodarstwie (...) w latach 1973 i 1976 był dla nich osobą bliską. Jak wynika z zeznań świadków i samego wnioskodawcy, wnioskodawca ożenił się z ich córką R. dopiero w grudniu 1978 r. po około 1-1,5 roku od zaręczyn. W związku z tak długim okresem pomiędzy ślubem i jedynie przypuszczalnym czasem zaręczyn nie ma, w ocenie Sądu, podstaw do przyjęcia w sposób niebudzący wątpliwości, że już w październiku 1976 r. wnioskodawcę oraz R. K. łączyły bliższe więzi uczuciowe, pozwalające na zaliczenie wnioskodawcy do grona domowników.

Mając powyższe na względzie Sąd uznał, że wnioskodawca nie udowodnił okoliczności wykonywania przez siebie pracy w gospodarstwie rolnym w kwestionowanych okresach, zgodnie z wymogami art. 10 ust. 1 ustawy emerytalnej, a tym samym nie wykazał 25 lat łącznego stażu ubezpieczeniowego.

Biorąc to pod uwagę Sąd nie znalazł podstaw do uwzględnienia odwołania, co skutkowało jego oddaleniem na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach zapadło w oparciu o art. 98 § 1 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Ponieważ organ rentowy reprezentowany był przez radcę prawnego, wysokość powyższych kosztów ustalona została zgodnie ze stawkami określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (§ 11 ust.2).